

UMEÅ UNIVERSITET

Att kommunicera kunskap om samhällskriser och krig

Johanna Karlsson Bazarschi och Veronica Strandh

Statsvetenskapliga institutionen, Umeå universitet

Agenda

- Krisberedskapsaktörer i en föränderlig tid
- Hur skapas ett motståndskraftigt lokalsamhälle?
- Skolans roll?

Stort strömavbrott i Älvsbyn – tusentals drabbade

I natt inträffade ett större strömavbrott i Älvsbyn. Avbrottet påverkar tusentals hushåll och klartiden har flyttats fram till 14.00

gens Samhälle

INFRASTRUKTUR

Ministern för civilt försvar, Carl-Oskar Bohlin (M), vill att kommunerna snabbar på förstärkningen av beredskaper allt behöver vara på plats.”

Foto: Johanna Wallen/Bildbyrå

Ministern om krigshotet: ”Vi vet inte hur lång tid vi har på oss”

Det är hög tid att svenska kommunpolitiker prioriterar beredskapen inför krig, anser ministern för civilt försvar, Carl-Oskar Bohlin (M). Själv har han mat för flera månader i sin jordkällare. ”Men vid ett väpnat angrepp kommer jag inte att häcka hemma utan vara på försvarsdepartementet.” • Så mycket höjs statsbidraget för att stärka civila försvaret.

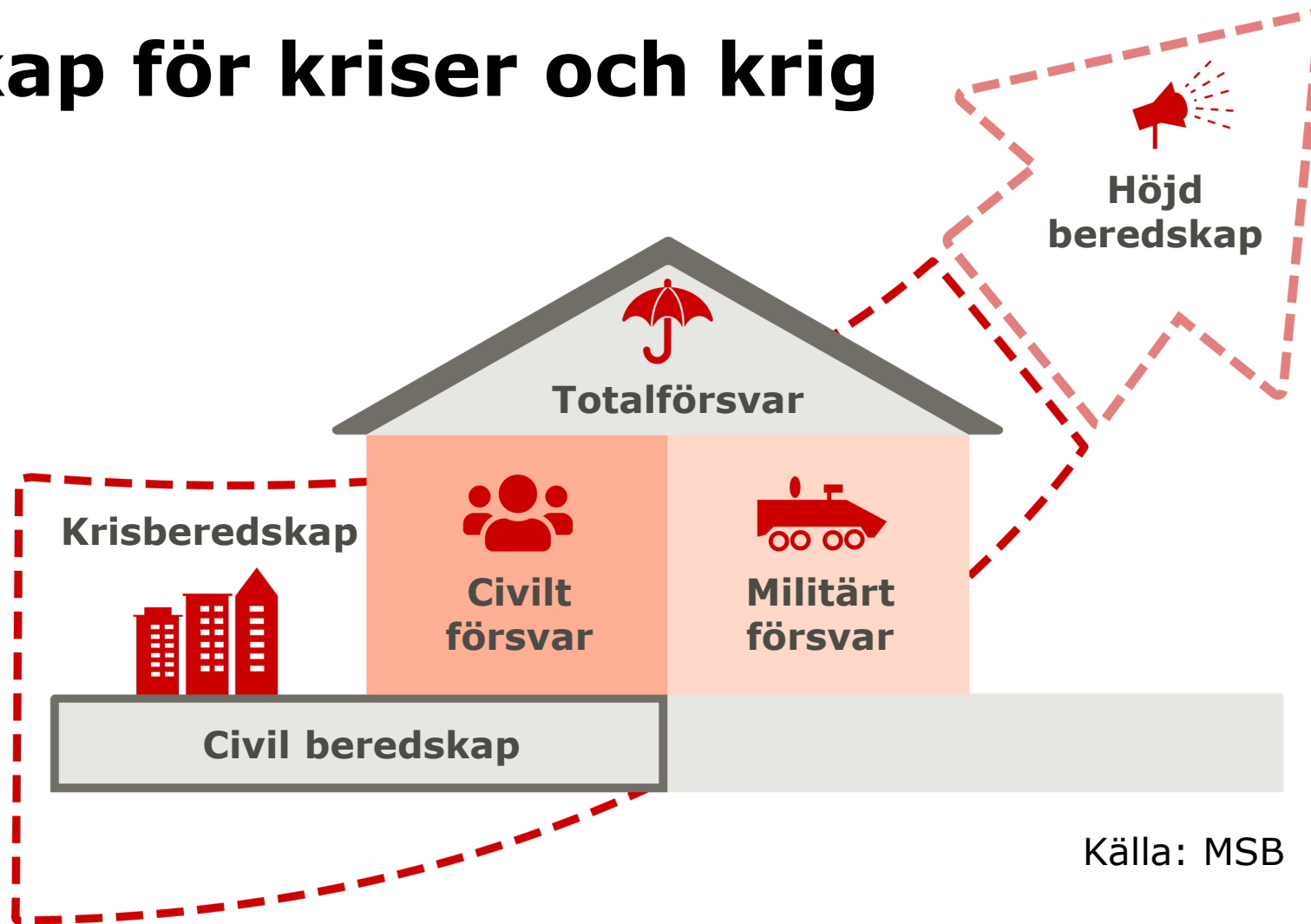
Publicerad: 20 september 2023, 07:00

Omfattande och snabba förändringar

- Efter kalla kriget: Fokus på fredstida samhällskriser och internationellt fredsskapande arbete
- Efter Rysslands annektering av Krim 2014: Sverige beslutade om en återuppbyggnad av totalförsvaret
- Idag: en "all-hazards approach", beredskapen sträcker sig från småskaliga olyckor till beredskap för krig
- Natomedlemsskap – vad betyder det för Sverige?

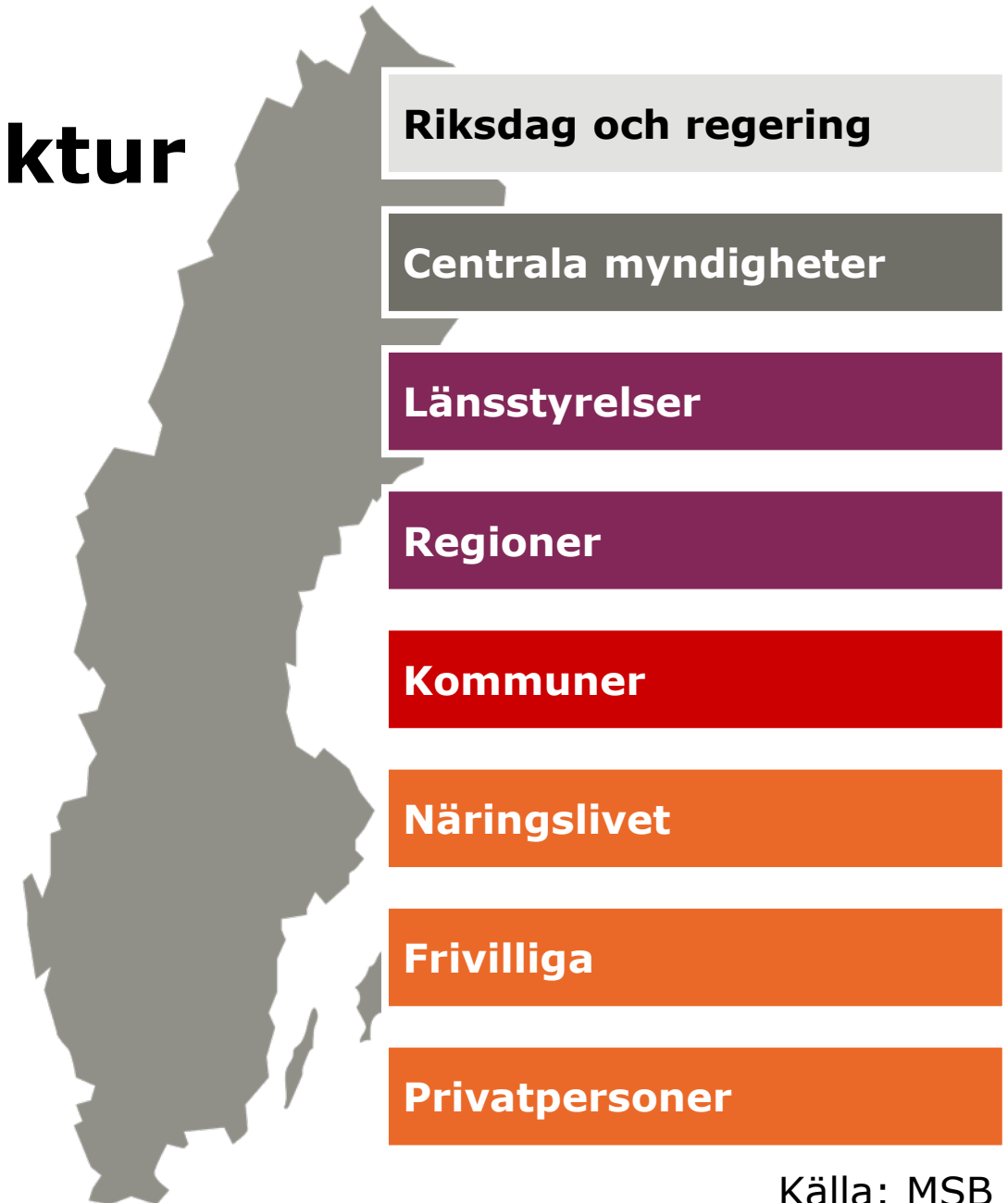
Beredskap för kriser och krig

Källa: MSB

Beredskapssystemets struktur

- Aktörer på olika nivåer, olika mandat, olika roller
- Skola och förskola ingen beredskapssektor, men "viktigt område för beredskap"
- Geografiskt områdesansvar: speciellt ansvar för samordning av relevanta aktörer
  - Regeringen: nationellt
  - Länsstyrelserna: regionalt
  - Kommunerna: lokalt

Vägledande principer

- **Ansvarsprincipen**
Den som har ansvaret för en verksamhet till vardags har också det vid störningar
- **Närhetsprincipen**
Händelser ska hanteras där de inträffar och av de som är närmast berörda
- **Likhetsprincipen**
Verksamheten ska lokaliseras och organiseras likadant som den gör under normala förhållanden, i den mån det är möjligt
- Inte lagstadgade och inte oproblematiska

Hur skapas ett resilient (moståndskraftigt) lokalsamhälle?

Observationer från vår egen forskning

- Sker det omfattande kriser och katastrofer vill människor hjälpa till!
- Det pågår en rad olika, lokala, initiativ runt om i Sverige för att öka beredskapen
- Byaföreningar, bygdegårdar, frivilligorganisationer, livsmedelsbutiker på landsbygden, frivilliga försvarsorganisationer arbetar aktivt
- Resiliens handlar om att också förstå befintliga resurser och styrkor

Kommunala utmaningar

- Olika kommuner har olika förutsättningar men förväntas ha likvärdig beredskap
- Området är underfinansierat och underbemannat
- Svårighet att rekrytera kompetent personal
- Ökad militarisering av offentlig sektor
- Hur prioritera mellan alla ökade krav?
- Behövs mer statlig styrning?

"Det finns inte förutsättningar att ens börja prata om att nå 14 dagars beredskap i alla verksamheter"

Respondent enkät

"Kommunen saknar helt egna medel att lägga på området"

Respondent enkät

"Området är så underfinansierat att jag lämnar kommunen och börjar jobba statligt istället"

Respondent enkät

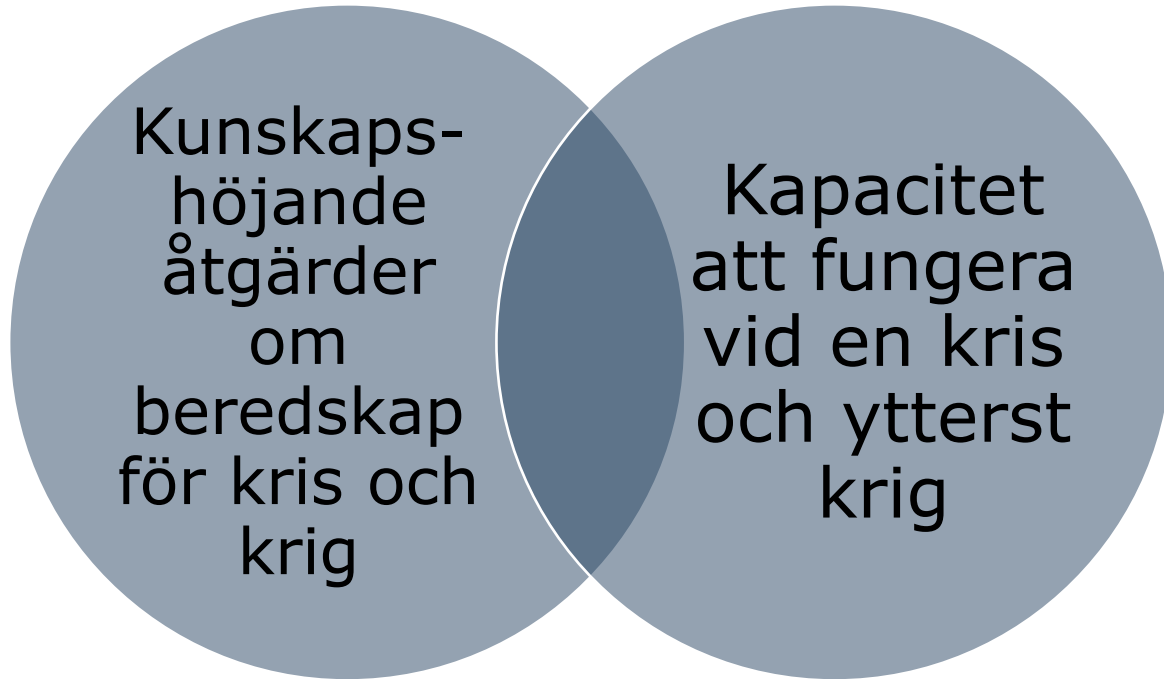
”Jag vill verkligen lyfta kommunens fantastiska medarbetare som arbetade outtröttligt och löste svåra situationer under pandemin”

Intervju med
kommunchef

Kommunala möjligheter

- Allt bredare förståelse om vikten av stärkt beredskap på lokal nivå
- Viktiga lärdomar från pandemin
- De samverkansnätverk som finns fungerar överlag (men kan utvecklas)
- Trots bristande resurser gör kommunerna så gott de kan!

Skolans roll?

Skolorna uppmanas förbereda och öva inför höjd beredskap

UPPDATERAD 22 MAJ 2023 PUBLICERAD 22 MAJ 2023

Förskolor och skolor bör förbereda sig och öva för att kunna fungera även vid höjd beredskap och ytterst krig. Det menar Skolverket som uppmanar landets skolor att se över beredskapen.

– De ska ha en plan för hur kärnverksamheten, det vill säga undervisning och tillsyn av barn, ska fungera i ett sådant läge, säger Maria Elmér som är undervisningsråd på Skolverket.

Personalförsörjningen inom annan samhällsviktig verksamhet behöver också säkerställas och där spelar förskola och skola en avgörande roll så att vårdnadshavare kan utföra sina uppdrag, enligt Maria Elmér.

Förskola och skola har pekats ut som samhällsviktiga verksamheter som så långt som möjligt fungera även i en höjd beredskap.

Dagens Samhälle

Nyheter Styrning & beslut Samhälle & välfärd Offentlig ekonomi Chef & arbetsgivare Opinion Lediga jobb Utbildning

Skolor stängda på grund av hot

Publicerad: 21 augusti 2023, 08:36

POLIS AVGRÄDDAT

Reflektioner utifrån vår forskning och undervisning

- Vi är alla en del av den gemensamma samhällssäkerheten
- Finns en vilja att veta mer! Vad förväntas av mig?
- Ungas roll i totalförsvaret
- Meningsskapandet börjar ofta i lokala kontexter
- Förstå både risker och resurser

UMEÅ UNIVERSITET

Tack för uppmärksamheten!